

Mogens Müllers prædiken 3. søndag i fasten

Taler

Mogens Müller
Professor i Det Nye Testaments
Eksegese, dr. theol.

Dato

23. marts 2014

Sted

Vor Frue Kirke, Københavns
Domkirke

Omstændigheder

Prædikentekst

Johannesevangeliet kapitel 8, vers 42-51

Salmer

Det lakker nu ad aften brat
Fredløs er freden, hvor menneskets veje

—

Godt og ondt i lys og mørke
Dit minde skal, o Jesus, stå
Min Jesus, lad mit hjerte få

1 Gud, lad os leve af dit ord som dagligt brød på denne jord! Amen!

5

Dette hellige evangelium skriver evangelisten Johannes, 8, 42-51:

Jesus sagde til dem: »Hvis Gud var jeres fader, ville I elske mig, for det er fra Gud, jeg er udgået og kommet. Jeg er ikke kommet af mig selv, men det er ham, der har udsendt mig. Hvorfor forstår I ikke, hvad jeg siger? Fordi I ikke kan høre mit ord. I har Djævelen til fader, og I er villige til at gøre, hvad jeres fader lyster. Han har været en morder fra begyndelsen, og han står ikke i sandheden, for der er ikke sandhed i ham. Når han farer med løgn, taler han ud fra sig selv; for løgner er han og fader til løgner. Men jeg siger sandheden, derfor tror I mig ikke. Hvem af jer kan påvise nogen synd hos mig? Når jeg siger sandheden, hvorfor tror I mig da ikke? Den, der er af Gud, hører Guds ord; men I hører ikke, fordi I ikke er af Gud.«

Jøderne sagde til ham: »Har vi ikke ret i at sige, at du er en samaritaner og besat af en dæmon?« Jesus svarede: »Jeg er ikke besat af en dæmon, jeg ærer derimod min fader, men I vanærer mig. Jeg søger ikke min egen ære; der er en, der søger den, og han dømmes. Sandelig, sandelig siger jeg jer: Den, der holder fast ved mit

Det er en voldsom diskussion, vi her ramler midt ind i. Dens voldsomhed skyldes, at det er Jesu autoritet, der står på spil. Det gjorde den, mens han levede, og det gjorde den altså også, da Johannesevangeliet blev til. Havde Jesus så at
30 sige optrådt for egen regning og risiko, eller var han Guds ord – i dagens sprog: Guds italesættelse af sig selv over for os? Det er derfor, det hele kan opsummeres i, om de, der hører, har Gud eller Djævelen til fader. For det afslører de igennem, hvordan de oplever Jesus – som udsendt af Gud eller som en, der spotter Gud. Samtalen begyndte ellers lidt mindre kategorisk med spørgsmålet om, hvem der
35 var Abrahams børn. For det var ifølge Jesus ikke afgjort med, om man nedstammede fra Abraham. Abrahams børn er nemlig kun de, der gør Abrahams gerninger.

Vi kan i dag tale om, at vores liv for tres procents vedkommende er bestemt af
40 gener, dvs. arv, for fyrre procents vedkommende af udefra kommende forhold, dvs. miljø. Det kan være uhyggeligt nok, at så meget på forhånd ligger i kortene. Det er derfor vi må bede: Led os ikke i fristelse, men fri os fra det onde, altså også det i os selv. For det er i vores tanker og handlinger, at det – med evangeliets ord – viser sig, om vi har Gud eller Djævelen til fader. Og det er
45 åbenbart ikke mere helt umoderne at tale om en personlig djævel. I hvert fald kender vi alle til en ubegribelig ondskab, og det ikke bare hos andre. Som Paulus kan udtrykke det: Det gode, som jeg vil, det gør jeg ikke, men det onde, som jeg ikke vil, det gør jeg. Paulus tilskriver dette den synd, der bor i ham, ikke en nødvendighed.

50

Så det er altså ikke et spørgsmål om natur, om nedstamning. Det kommer tværtimod an på relationer, på hvad vi lader kalde frem i os. Her er historien om Kain og Abel, som vi hørte før, en arketypisk fortælling. Det er også, hvad den amerikanske forfatter, John Steinbeck, ville udfolde i en af det forrige
55 århundredes store romaner, *Øst for Paradis* fra 1952. Det er sjældent at se, at en forfatter i den grad involverer sig i bibelfortolkning helt ned til forståelsen af en enkelt glose. Men det er, hvad der sker i Steinbecks forsøg på at genfortælle den bibelske historie om Kain og Abel i et californisk miljø i perioden 1860-1920. Han vil her fravriste Kain-skikkelsen ondskaben som skæbne ved at afdække en
60 anden tydningsmulighed i bibelteksten. Mennesket er ikke underlagt en tvang, men skal selv stå til regnskab for sine handlinger.

Det kommer frem i Guds tale til den Kain, der er vred over, at Gud ikke tager
65 imod hans offergave. På mange billeder er det fremstillet ved, at hvor Abels
offerrøg stiger lige op i himlen, smyger Kains sig ned fra altret og hen langs
jorden. Det er nu en kunstnerisk frihed, for det står der ikke noget om i teksten.
I vores bibeloversættelse hedder det altså (1 Mos 4,16-17): ”Herren sagde til
Kain: ’Hvorfor er du vred, og hvorfor går du med sænket hoved? Hvis du gør
70 det gode, kan du se frit op, men hvis du ikke gør det gode, lurder synden ved
døren. Den vil begære dig, men du skal herske over den.’” Som bekendt slog
Kain umiddelbart efter sin bror, Abel, ihjel. I Steinbecks roman er bonden
Adam blevet alene med sine to sønner, Caleb og Aron. Og han har ansat en
gammel kineser, Lee, til at opdrage de to drenge, hvoraf den ene er god som
75 dagen er lang, den anden ubegribelig ond. Så Lee lever midt i ”Kain og Abel” og
har netop af den grund gransket i betydningen af ordet ”skal” i slutningen af
Guds tale til Kain.

I en samtale med en gæst ved navn Samuel, som han tidligere har diskuteret
80 fortællingen med, gennemgår Lee nu et par foreliggende oversættelser. I den
gamle engelske står der ”du vil”, hvad der måtte opfattes som et løfte om, at
Kain vil overvinde synden. Samuel konstaterer, at sådan gik det jo ikke. Lee
fortsætter da med, at han også har fået fat i den amerikanske
standardoversættelse, hvor der – i øvrigt i lighed med i vores – står ”du skal”.
85 Her bliver det altså en ordre. Denne jo ikke helt ligegyldige forskel har nu fået
kineseren til at undersøge, hvad der står i originalen, siden det kan oversættes så
forskelligt. Han har rådspurgt de ældste vismænd i Lee-slægten, og de fandt
spørgsmålet så vigtigt, at de ansatte en rabbiner til at lære dem hebraisk, og Lee
lærte med. Efter to års studier kom de til et resultat. ”Det guld, vi gravede op,
90 var ordet ’du kan’ – du *kan* herske over synden.” Det glædede i den grad de
gamle herrer, som mente, at årene var godt brugt – og som dernæst gik i gang
med at lære sig græsk. Studiet af det hebraiske har åbenbart givet blod på tanden
til at læse også Det Nye Testamente på grundsproget. Dermed kunne de en dag
ligefrem været nået frem til vores stykke af Johannesevangeliet.

95 Men de kunne også have udvidet deres studier til den gamle græske oversættelse
af Det Gamle Testamente, den såkaldte Septuaginta, der blev til i
århundrederne før Kristi fødsel. Al oversættelse er som bekendt fortolkning. Og
her har den oversættende fortolker åbenbart følt et ubehag ved ordene i den
100 hebraiske tekst, der ikke har nogen begrundelse for, at Gud godtager Abels

offer, men ikke Kains. Det forekommer at være den rene vilkårlighed, og det bryder vi os ikke om. Og det gjorde oversætteren heller ikke. Derfor indskyder han en begrundelse i Guds ord til Kain, således at det i hans genskrivning om offeret hedder: "Ikke sandt, når man bringer det ret, men ikke fordeler det
105 rigtigt, så synder man dog. Så fald til ro!" Så her er det Kains forkerte måde at ofre på, altså en fejl i offeretiketten, der får Gud til at afvise det. Det ubegribelige fjernes derved fra fortællingen. Kain kunne blot have fulgt den rigtige procedure.

110

I alle tilfælde kunne de gamle kinesere være kommet til den samme konklusion, som de når til for Kain og Abel-fortællingens vedkommende: "Enhver beretning, der har påvirket utallige menneskers tanker og tilværelse, er vigtig. Og der er millioner af mennesker i sekter og kirker, der føler befalingen "du skal" og
115 sætter alt ind på lydighed. Men der er andre millioner, der føler det forudbestemte i "du vil". De kan ikke gøre noget som helst, der kan gribe ind i det, der skal ske. Men "du kan" – det gør et menneske stort, det gør det guderne lig. For selv i sin svaghed og skyld og efter at have myrdet sin broder, har han [Kain] stadig det store valg. Han kan vælge sin egen bane og kæmpe og vinde."

120

Det var den tyske filosof, Ludwig Feuerbach, der engang i 1800-tallet formulerede de billedfremkaldende ord: Du bliver, hvad du spiser! Men det er mindst lige så sandt, at vi bliver, hvad vi hører. Netop derfor er det vigtigt, at vi hører, hvad der bliver sagt. Når Johannesevangeliets Jesus om sine modstandere
125 siger, at de har Djævelen til fader, er det ikke en dæmonisering af dem. Det er derimod en advarsel mod at gro fast i et forkert billede af Gud. Har vi et sandt billede af Gud som vores himmelske Fader, kalder det det gode frem i os. De love, vi har indrettet os med i vores samfund, kan føre til domfældelse. Men det er altså vores egne "færdselsregler", som ganske vist er helt nødvendige for, at vi
130 kan leve nogenlunde ordentligt sammen. Men i kristendommen er den endelige dom over os forbeholdt Gud.

Ordene i evangeliet i dag: I har Djævelen til fader! de står ikke for ingenting i tiltaleform. Vi hører dem ikke rigtigt, hvis vi hører dem som en tale om andre.
135 De er rettet til os, når vi gennem vores tanker og handlinger faktisk gør Djævelen til vores fader ved at gå den ubegribelige ondskabs ærinde. For det er ikke skæbne, men skyld vi pådrager os, fordi vi har ansvar. Ganske som Kain, der var sin broders vogter, selv om han benægtede det. Det generer mig her, hver gang der i radio og fjernsyn tales om, at nogen har påtaget sig skylden for dette eller

hint. Skyld er ikke noget, som vi kan påtage os. Skyld pådrager vi os, hver gang vi ikke lever op til vores ansvar.

145 Så hvem vi har som fader, viser sig ikke én gang for alle, men hver gang vi vælger enten det gode eller det onde. Så det kan skifte fra det ene øjeblik til det andet. Skellet går ikke mellem, hvem der har Gud til Fader, og hvem der har Djævelen til fader, men mellem hvornår vi lever som dem, der har Gud til fader, eller som dem, der har Djævelen til fader. Eller mere ligefremt udtrykt: Hvornår mennesker på vores vej, de der er afhængige af os, møder kærlighed og
150 imødekommenhed gennem os – eller det modsatte.

Amen!

Kilde

155 Manuskript tilsendt af taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

160 3. søndag i fasten, Anden tekstrække, Prædiken, Prædikener fra 2000-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/mogens-mullers-praediken-3-sondag-i-fasten>

165

170

175